



Fig. 1. Sdr. Årslev. Kirken set fra sydøst. — *The church seen from south-east.*

N.E. 1967

SØNDER ÅRSLEV KIRKE

HASLE HERRED

Kirken var inkorporeret i præbendet af samme navn, der var et bordpræbende og således hørte til Kærdomkapitlets ældste¹. Ved skøde af 11. december 1686 afstod kongen kirken til Otte Bielke til Kærbygård², som 25. februar 1691 overdrog den til proviantforvalter Christen Wegerslev³. 1. november 1693 solgte denne kirken til sognepræsten i Hasle, Hans Lundgaard, hvis datter og svigersønnen Bertel Mygind 16. maj 1711 solgte den til amtmand Jørgen Grabow. Dennes enke, Lucie Hedevig Lewetzau til Urup, afhændede 16. august 1731 kirken til sognets præst, Knud Andersen Toustrup. Dødsboet efter nevøen og eftermanden Anders Pedersen Toustrup solgte på auktion 29. maj 1758 kirken til grev Christen Frijs⁴. Årslev kirke fulgte derefter Frijsenborg indtil 1818, da den ved skøde af 31. juli overgik til Thøger Lassen Althalt til Lyngbygård⁵. På auktion 1826 solgte dødsboet kirken til prokurator Jørgen Nielsen i Århus, som 21. december samme år gav sognets hartkornsbesiddere skøde på kirken⁶. Overgang til selveje 1. december 1912. Ved kgl. resolution 12. maj 1873 blev Årslev *anneks* til Brabrand.

Kirken er bygget på en bakketop i højlandet, der sydpå skråner jævnt ned i den brede, øst-vest-gående dal, som gennemstrømmes af Århus å. Placeringen

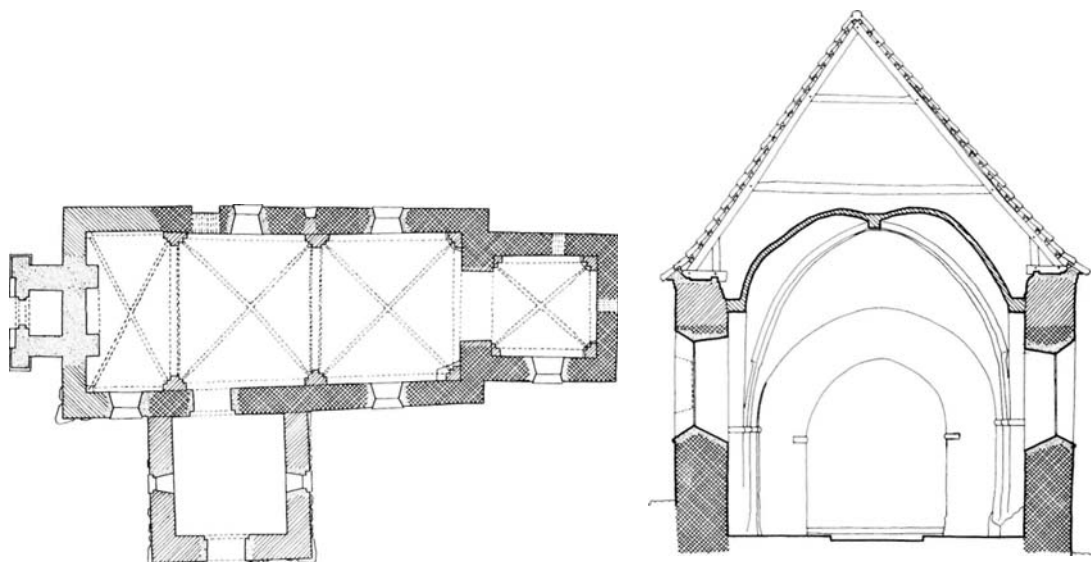


Fig. 2. Sdr. Årslev. Plan 1:300, målt af TF og KdeFL 1969. - Ground-plan 1:300. Fig. 3. Sdr. Årslev. Snit 1:150, målt af TF og KdeFL 1969. - Cross-section 1:150.

er central i landbyen, hvor landevejen mellem Århus og Silkeborg tidligere snoede sig rundt om kirkegården (jfr. fig. 16). Ved vejudvidelser og -udretninger 1934 og 1958⁷ er forsvundet betydelige dele af kirkegårdsarealet, der imidlertid 1891⁸, 1934 og 1940⁹ var forøget mod vest og nord efter nedrivning af adskillige huse. Udvidelsen på nordsiden er langt den mest omfattende og har medført, at kirken, der tidligere lå ved kirkegårdens nordskel, nu ligger nær midten af området. Arealets *hegning* udgøres af kløvstensmure mod vejen og på de to sider, hvor der er gennemført udvidelser, mens der mod øst ligger stendige. I tiden mellem den ældste omtale 1631—32¹⁰ og udførelsen af sydsidens første kløvstensmur 1915¹¹ har kirkegården været omgivet af markstensdiger, der jævnligt meldes omsatte og reparerede. Der er *indkørselsporte*, i form af murede, hvidkalkede piller med jerngitterfløje, sydligst i både øst- og vestsiderne, etableret henholdsvis 1871 og 1892⁸. Den ældre hovedindgang, omtalt 1664—65¹⁰ som meget høj, sad i vest og synes at have været en *†muret portal* med port og låge; 1667—68¹⁰ blev den kalket, og 1683—84 skulle tagets hulsten udbedres. Udenfor var indtil 1915 byens brønd⁹. I vestre såvel som østre indgang var der *†kirkeriste*, som repareredes 1642¹⁰ og 1683—84¹². *Ligkapel* ved østre port er opført 1887¹¹; redskabshus, nordvest for kirken, rejst omkring 1920 på et areal, hvor der tidligere var præstebegravelser¹³. Kirkegårdens beplantning udgøres af lindetræer langs sydskellet, en elm og en lind, samt buske og småtræer langs de øvrige sider. 1911¹¹ lagdes pikstensfortov omkring kirken.

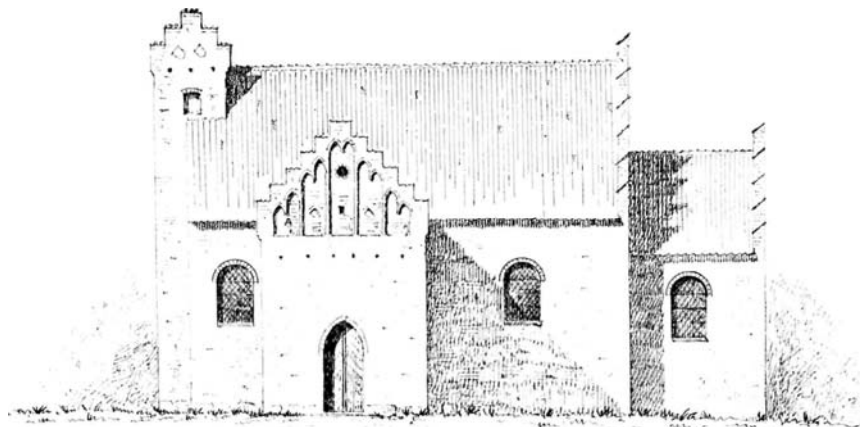


Fig. 4. Sdr. Årslev. Skitse af kirkens søndre langside 1881, ved V. Th. Walther, der gør opmærksom på, at proportionerne ikke er rigtige. *Sketch of the south side of the church 1881, by V. Th. Walther.*

Kirken består af romansk kor og skib, senmiddelalderlig vestforlængelse og våbenhus samt et tårn fra 1882. Orienteringen har afvigelse mod syd.

Det næsten kvadratiske kor og skibet er opført af *rå* og *kløvet* granit med kvadersatte hjørner¹⁴. Af oprindelige enkeltheder står den rundbuede nord-portal tilmuret som udvendig niche med monolite karmsten og profilerede krag-bånd (p. 1368, fig. 8 C). Syddøren, hvor Uldall 1866 iagttog »et Par simple profilerede Gesimsstene«, er siden udvidet og ændret i formen. Af de oprindelige *vinduesåbninger*, der var smigede og rundbuede med monolite overliggere¹⁵, er en bevaret som en udvendig, 115 cm høj og 59 cm bred niche på skibets nord-façade, og en skimtes udvendigt på samme side af koret.

Ændringer og tilføjelser. I sengotisk tid er koret og skibet blevet overdækket med ret kuplede *krydshvælv*, båret på falsede hjørne- og vægpiller, hvor et rundet skifte markerer vederlag; muligvis er korets overhvælning foretaget forst. Samtidig med hvælvslagningen forhøjedes skibet med munkestensmur-værk ca. en meter, hvorved den ret lave kirke opnåede sit nuværende, høje rum (jfr. fig. 3). Skibets østre hjørnepiller lader formode, at der på overhvælvingstidspunktet var opstillet sidealtre ved triumf væggen; *korbu*en er formentlig udvidet i forbindelse med arbejderne i skibet.

I samme periode er skibet øget med en *vestforlængelse*, der er muret af munkesten i overvejende munkeforbandt og i murværket indeholder enkelte marksten og hjørnekæderne fra den ældre gav. Det korte fag overdækkes med krydshvælv, der i vest hviler på forlæg i væggen. Muligvis samhørende med forlængelsen var et lille, senmiddelalderligt *†styltetårn* med kamtakke gavle i syd og nord (fig. 4), som stod ved skibets vestgavl indtil opførelsen af det nu-

Fig. 5. Sdr. Årslev. Indre, set mod vest. *Interior looking west.*

N.E.

værende tårn. Søndre taggavl var dekoreret med to skråtstillede skjoldblændinger, og 1683—84¹² nævnes hulsten på taget.

Våbenhuset, der er lidt skævt placeret foran skibets syddør, må ud fra slægt-skabet med lignende blændingsgavle i Århus (p. 222 og 1061) være tilføjet i sidste halvdel af 1400-tallet. Den relativt store bygning er på en syld af marksten rejst af munkesten i munkeforbandt; langmurene afsluttes med to successivt udkragede skifter, og den kamtakke taggavl prydes med fem foroven tvedelt spidsbuede højblændinger (fig. 4). I centralblændingen sidder en cirkelblænding og i hver af de flankerende blændinger en skråtstillet skjoldblænding. Den spidsbuede portal er en udvidelse af den oprindelige; 1862¹⁶ havde huset kun eet vindue.

Måske under indtryk af tårnbyggeriet i Brabrand (p. 1524) rejstes 1882-83 efter tegning af Vilhelm Puck det nuværende *tårn*, hvis udformning V. Th. Walther havde anset for fremmed for kirken¹⁷. Muremester Robdrup havde opførelsen i entreprise; 1895 kalkedes tårnet for at passe til den øvrige kirke, hvis hvidtning første gang nævnes 1640—41¹⁰.

Bortset fra ommuring af tårnets »tindinger« 1683—84¹² omtales i tiden efter reformationen ingen større bygningsarbejder, før skibets og korets østgavle



Fig. 6. Sdr. Årslev. Indre, set mod øst. — *Interior looking east.*

N. E.1967

1866⁸ udførtes »i takket form i lighed med våbenhusgavlen«; et par år efter afløstes to ankerbjælker af jernbånd⁸.

1647—48¹⁰ anføres udgifter til et vindue; 1862¹⁶ var der i skibet to fag smårudede trævinduer, i koret eet. 1869¹¹ indsattes to jernvinduer, og 1899¹⁶ udførtes et lignende østligt i skibets nordside.

Den første efterretning om *gulvene* er fra 1683—84¹² og meddeler, at der indkøbtes seks læs kampesten at lægge i våbenhuset; 1763¹⁸ ønskedes mursten til reparation af gulvet; endnu 1853¹⁹ lå der brosten i skibets vestre ende. Ligesom i 1862¹⁶ ligger der i dag trægulv i koret, mens skibets gule mursten (formentlig ved den af Vilhelm Puck ledede, indvendige istandsættelse 1873⁸) er afløst af teglfliser i midtergangen og *træ* i vestenden og under stolestaderne; også i våbenhuset er der vekslende grågule og røde teglfliser.

Opvarmning er siden 1892⁸ foregået ved en kakkellovn i skibets nordøstre hjørne; efter fornyelser og ændringer installeredes elektriske radiatorer 1949²⁰.

Kirken står i dag hvidkalket, bortset fra hjørnekæderne, og teglhængt med undtagelse af tårnets skiferklædte spir. På koret var der blytag indtil 1679—80¹⁰, da det efter en reparation kun strakte til sydsiden.

Tagværkerne har i skibet to lag hanebånd og indeholder betydelige partier



Fig. 7. Sdr. Årslev. Alterbordsforside, tilskrevet Morten snedker (p. 1554). — *Front of altar, ascribed to Morten snedker («joiner»).*

N. E. 1968

af ældre egespær og -bånd. Nedre hanebånd har sømspor og er antagelig genanvendte loftsbjælker.

Glasmaleri, sædemanden, signeret »Elias Ølsgaard P. M. Sørensen 1920«, i østre vindue i skibets sydside.

INVENTAR

Oversigt. Mellem kirkens beskedne inventar, hovedsageligt stammende fra tiden omkring restaureringen i 1870'erne, kan fremhæves det af alterklædet skjulte alterbords-panel og den enkle prædikestol, begge sandsynligvis udført af en lokal håndværker i 1600'ernes begyndelse.

Alterbordet består af sammenstykket panelværk. 1860 flyttedes et $\dagger$ bord ud fra østvæggen. Ved en brand 1874 led træværket en del skade, dog bevaredes forsiden af panelet, hvis rammeværk repareredes året efter¹⁶. *Alterbordsforsiden* (fig. 7) er et landligt renæssancearbejde fra o. 1600, af fyr, udført af prædikestolens mester, sandsynligvis Morten Snedker (jfr. ndf.). Fyldingernes høje arkader er prydet med neglesnit samt med rosetter i buesviklerne. Ingen farve-spor.

$\dagger$ *Sidealterbord*, jfr. p. 1551.

Alterklæde, nyere, af rødt fløjl med guldgalonerede kanter og latinsk kors midtpå. 1862¹⁶ var kun bordets sider betrukket med rødt bomuldsfløjl. Til et $\dagger$ *alterklæde* indkøbtes 1648/49¹⁰ 12 alen lærred og 10 alen kniplinger.

Altartavlen er et maleri, Jesus og den bodfærdige kvinde, signeret »A. Dorph



Fig. 8. Sdr. Årslev. Prædikestol, tilskrevet Morten snedker (p. 1558).
snedker (»joiner«).

N.E. 1967
Pulpit, ascribed to Morten

1875« og skænket af møller A. S. Weis, Århus mølle, der ejede Årslev skovgård²¹. Maleriet er udført med olie på lærred og indsat i en portalformet ramme afsluttet af trekantgavl. Rammens pilastre er sort-hvid-marmoreret, i øvrigt grå med lidt forgyldning, således Jesumonogram mellem A og Ω.

Den tidligere *†altertavle* var malet af Jens Chr. Bøgh, Århus (1816—78), og forestillede Kristus på korset mellem de to kvinder; det bar en indskrift fra Matthæus 11,28¹⁶. Tavlen, der beskadigedes ved branden 1874²², blev tre år efter solgt for 3 mk.¹¹.

Altersølv. Kalk (fig. 10), o. 1600, med nyere bæger, 16,5 cm høj. Den pyramideformede, sekssidede fod har på standkanten et velkendt renæssancemotiv, rude mellem dobbeltstreger; sekskantet skaft med knop, midtdelt af påloddet, snoet stav. På knoppens overside graverede spidsblade, hvoraf de lire omslutter lille firblad. Det nyere bæger, hvis forgyldning tidligst omtales fornyet 1864¹⁶, har påloddet halvlåg med tud. På fodpladen et utydeligt stempel, måske et bo-



N.E. 1968

Fig. 9-10. Sdr. Årlev. 9. Alterstage (p. 1556). 10. Alterkalk (p. 1555). - 9. Candlestick. 10. Chalice.

mærke. *Disk*, formodentlig samtidig med alterbægeret, 12,4 cm i tv., flad og glat med cirkelkors på randen.

†*Oblatæske*, 1863¹⁶, af kgl. porcelæn. *Alterkande*, 1844¹⁹, af vanlig type fra den kgl. porcelænsfabrik (jfr. Skejby, fig. 17). † *Vinflaske* af tin, omstøbt 1676/77¹⁰.

Alterstager. 1) (Fig. 9), af gotisk type svarende til S. Alslevs (DK. Maribo p. 1399), der har graveret årstal 1564. De kun 24 cm høje stager med ret flade, karnisformede fod- og lydeskåle, har tre fødder med dyrepoter. Jernlysetorn²³. 2) Syvarmet stage, 1912 skænket af pastor A. Bartholdy Møller²⁴. 3) To barokke kopier med versalindskrift: »Skænket Aarslev kirke aar 1913« af fabrikant P. Mogensen og udført af gørtler Erstad-Pedersen²⁵.

†*Lygte* til at hente ild i til »optænding« af lysene i kirken, anskaffet 1676/77¹⁰.

†*Alterbøger*. 1663/64 erhvervedes en dansk bibel. 1681/82 opregnes i inventariet forskellige andre bøger: 1 ordinance, 1 passionel og 1 gradual¹⁰.



Fig. 11. Sdr. Årslev. Dåbsfad (p. 1557). — Baptismal dish.

N. E. 1967

Messehagel, 1944¹⁶, af rødt fløjlkantet af guldgaloner og med tilsvarende, ret bredt, latinsk kors. Ophængt bag altret. †*Messehagel* var 1683/84 af rødt fløjlkantet, med ryggkors af uægte sølv- og guldknipplinger¹². En tilsvarende, med et sølvkors, omtalt 1862¹⁶, erstattedes 1874 af en ny¹¹.

Alterskranke, formodentlig fra o. 1860¹⁶, med drejede, nu gråmalede balustre, anbragt i bue fra nord- til sydvæg; 1914 flyttedes lågerne ud til siderne¹⁶.

Døbefont (fig. 12), romansk, af granit, kummen, 76 cm i tv., af ret grovkornet, rødlig granit, foden²⁶, med kraftige hjørnekløer, af mere finkornet, grålig. Cementeret afløbshul. Kun 77,5 cm høj, over lille træpedestal. 1862¹⁶ var fonten hvidtæt. I skibets nordøsthjørne, tidligere under korbuen.

Dåbsfad (fig. 11), o. 1550, af messing, sydtysk arbejde; 39,7 cm i tv. I bundfeltet relief af syndefaldet, hvor Adam og Eva er omgivet af planter med liljeformede blade. Udenom en bort med (uforståelig) minuskelremse på syv bogstaver, anvendt seks gange²⁷. På randen stemplede småblade og kors. Fadet er



N.E. 1967

Fig. 12. Sdr. Årslev. Romansk døbefont (p. 1557). — *Romanesque baptismal font.*

anbragt i en messingkrans, fæstnet til en fyrretræsramme, begge dele anskaffet 1864¹⁶. 1683/84¹² og 1702²⁸ stod fonten uden bækken, der første gang omtales i regnskaberne for 1829²⁹.

Dåbskande af messing, 1938, udført af »Erstad« (jfr. ovfr.). †*Tinkande* anskaffedes 1862¹⁶.

†*Fontelåg*(?). 1648/49¹⁰ bekostedes et »dække« over fonten.

Prædikestol (fig. 8), fra 1600'ernes første tiår, formodentlig udført af Morten snedker, der har leveret stolen i Skovby (Framlev hrd.)³⁰ samt flere i samme herred. Den består af fire fag med rammeværk i eg samt fyldinger og under-baldakin af fyr. Storfelternes arkader svarer stort set til alterbordspanelets, af samme mester; de adskilles af smalle lister med kraftige, dobbelte neglesnit, foran hvilke står glatte søjler med korintiserende kapitæler. Frisefelterne er glatte, med (nyere?) midtdelt brædt, hvorimod postamentet smykkes af karve-snitsudskæringer, rosetter mellem skiftevis hjerteformet figur og akantusblade. De tre midterste friseFREMSPRING har påsatte englehoveder, de to ydre derimod bosser, der ligeledes pryder postamentFREMSPRINGENES sider, mens forsiderne har akantusblad. Lave kardonchehængestykker. Den listedelte underbaldakin har udsavede volutbøjler. Nyere trappe. Nystafferet af Povl Jensen efter istandsættelse 1926³¹, hovedsagelig med gråt samt blå i fyldingsfelterne og gylden friseINDSKRIFT på sort bund: »Brændte ikke vort Hierte« etc. Luc. 24, og »Herrens ord bliver evindeligt!« Under en egetræsmaling fra o. 1872¹⁶ fandtes ved



Christiansen & Schjønning 1910

Fig. 13. Sdr. Årslev. †Klokke 1774, omstøbt 1910 (p. 1560). — Bell 1774.

restaureringen blot »en tarvelig snedkerstaffering«, sorte fyldinger og søjler og mørkebrun farve på det øvrige³².

Stoleværk, 1872—3, svarende til Brabrandts, udført af snedker H. Pedersen, Brabrand¹¹. Grå- og sortmalet. Det tidligere †*stoleværk* bestod af 28 stole, 14 stader til hver side, lukkede, forsynet med ryglæn og blåmalede¹⁶. En †*degne-stol* omtales 1636—38, da den »omsattes«, fordi den var for stor¹⁰. 1763¹⁸ anskaffedes en ny. 1839—40¹⁹ udførtes ny †*præste-* og †*degnestole*, der maledes blå. I forbindelse med altrets udflytning 1860 fjernedes de to stole, der da stod på hver side af altret¹⁶. Præsten fik i stedet en lænestol bag altret, udskiftet 1907¹¹ og 1965¹⁶. Øverste »mandfolkestol« i skibet indrettedes til degnepult, fornyet med det øvrige stoleværk 1872—3⁸; nu anbragt i våbenhuset.

†*Kiste* til messeklæderne, nævnt i inventariet 1681/82¹⁰.

Orgel, bygget 1967 af Th. Frobenius & sønner, Kgs. Lyngby. 10 stemmer, to maualer og pedal. Typeorgel »Hørve«. †*Orgel*, bygget 1911 af A. C. Zachariasen, Århus, ombygget 1948 af samme. Tre stemmer³³.

Salmenummertavler, nye, hvide, til sorte ophængningstal.

Lysekroner, o. 1900, barokke kopier, to større ophængt i skibet³⁴, en mindre i våbenhuset. En *lysearm*, til to lys, med frontskjold, stammer antagelig fra samme tid. På skibets nordvæg, vestligst.

Klokke, »omstøbt 1910 af Christiansen & Schjønning Aabyhøj pr. Aarhus«; ca. 70 cm i tv. Reliefversaler på slagkanten, på klokkelegemet en giverind-

skrift overført fra den omstøbte klokke (se ndf.). Omhængt 1964. †*Klokker*. En klokke, der med »sin jernfang« (ophængning af jern) vejede 1/2 skippund og 9 1/2 lispund, nævnes 1528/29³⁵ blandt de til kronen indkrævede klokker. 1631/ 32 gav nogle sognefolk penge til hjælp til klokken omstøbning i Århus. 1674/75 var den faldet ned og måtte atter omstøbes; klokkestøberen hentedes i Århus¹⁰. Den 1910 omstøbte †klokke (fig. 13), der vejede ca. 450 pund³⁶, havde under en halsbort med plante-og palmetmotiver, en indskrift med reliefversaler: »Anno 1774. Bekostet af det høi grewelig herskab til Frijssenborg«. Intet støber-navn eller -mærke³⁷. Klokken hang indtil 1882 i det nedbrudte tårns åbning på vestsiden¹⁶.

GRAVMINDER

Gravsten. 1) (Fig. 15). O. 1737. Andreas Knudsøn Thoustrop, »før Medtiener til Schanderborg 20 aar, Siden Sogne Præst til Aarslev og Tiilst 2D aar«, død □³⁸. og hans »dyde fulde Kiæreste (i) 46 aar«, Else Jørgens Daatter Seidelin, død 21. nov. 1737 i sit 68. år. Med hende avlede han syv børn, to sønner og fem døtre: 1) Hr. Jørgen Andersøn Seidelin til Wonset. 2) Ide Ander D., hr. Hans Kiærgaards. 3) Eddel Anders D., hr. Otthe Lyhmes. 4) Ritze Anders D., sr. Peder Jørgensøns. 5) Elisabet Anders D., sr. Togger Christensøn(!). 6) Sophie Anders D., sr. Christen Meylings. 7) Hr. Knud Thoustrup, sognepræst efter sin fader. »Befriet med Jomfru Cathrine Elisabet Harlev«. Herefter gravvers.

Sortgrå kalksten, 158 x 109 cm, med fordybet kursiv i indskrifterne, hvis skriftstedhenvisninger ligesom hele billedforlægget svarer til liere sten i omegnen, bl.a. i S. Olai, nr. 7 (p. 1343) og Lisbjerg nr. 5 (p. 1420). Den velhuggede sten har dog flere detaljer end de nævnte, såsom evangelisttegn også i de øvre hjørnefelt, bladvolutter i opstandelsesfeltet samt en anden udformning af det nedre midtfelt, hvor et sæbebobleblæsende englebarn sidder på et kranium mellem vingede timeglas. Stenen er stafferet, ligesom 1887¹⁶, da man ønskede den opmalet. Der er forgyldning på bogstaver, blomsterkrans og detaljer, i øvrigt gule, brune og grønne farver på ligurer og planter, på blå baggrund. Sort maling ved skriftfeltets rand tyder på, at gravskriften tidligere har stået på sort baggrund. Indsat i korets nordmur, hvor den ligeledes er omtalt 1862¹⁶.

2) (Fig. 14). O. 1781. Thomas Lillelund, forstum sognepræst for Aarslev og Tiilst menigheder, død 15. juni 1781 i sit 70. år, og hans første hustru, Ingeborg Kierstine Wedege, død efter 38 års ægteskab 10. aug. 1775 i sit 67. år³⁸. Rødbrun, kvadratisk kalkstensflise, 45 cm, med fordybet kursiv og enkelte store skønskriftsbogstaver. Smal, riflet kantbort og i hjørnerne lille rokokoor-

nament, delvis afslået i den ene side. Indskriften sortmalet. Indmuret i våbenhusets nordvæg.

3) O. 1854. Rasmus Winther Assens, sognepræst i Aarslev og Tiilst, f. 1746, d. 18[19], og hustru Ovidia Sophie Hedevig, født Friis, f. 1763, d. 1821, og deres søn Willads Kasbjerg(!) Assens, sognepræst i Aarslev og Tiilst, f. 1785, d. 1854, og hustru Ane Elisabeth Kirstine, født Knudsen, f. 1797, d. 1835³⁹. Rødbrun sandsten, 160 x 93 cm, med fordybet skriveskrift, der dækker fladen inden for en smal kantfals. Oprindelig på kirkegården nord for tårnet på et jordstykke tilhørende præstegården, siden 1924 op ad våbenhusets vestmur¹⁶.

4) O. 1928, delvis fornyet 1944⁴⁰. Maleren Jens Hansen-Aarslev, f. 26. jan. 1847, d. 9. okt. 1928. Poleret granitsten med påsatte bronzebogstaver. På kirkegårdens nordvesthjørne, 1944 flyttet hertil fra indgangen i sydøst.

†Ligtræer ønskedes 1834 bortskaffet, da de var gamle, forrådnede og »til van-zir« på kirkegården¹⁹.

†Begravelser i koret og skibets vestende blev opfyldt o. 1845¹⁹.



N.E. 1967

Fig. 14. Sdr. Årslev. Gravflise nr. 2, over sognepræst Thomas Lillelund, d. 1781, og hustru Ingeborg Kierstine Wedege, d. 1775 (p. 1560). - Memorial slab no. 2 for the minister Thomas Lillelund, d. 1781, and his wife, d. 1775.

K I L D E R O G H E N V I S N I N G E R

La Vib. Kirkeinsp. ark.: 1615—83. Regnskabsbog (C KRR-544). — 1865—1928. Kirkeregnskabsbog (C KRR-545). — *Godsark.*: Friisenborg. 1731 og 1760. Skøde på Sdr. Årslev og Tilst kirker (G 341—54). — *Friisenborg godsark.*: Skifte 1763 (nr. 143). — *Ved embedet*: Synsprotokol 1862ff. — Se i øvrigt fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Århus amt i almindelighed p. 37—39 saml forkortelser p. 42—44.

Nationalmuseet. F. Uldall: Om de danske Landsbykirker I, 1866, 97 (ms). — Notebøger: N. L. Høyen XV, 1833, 17, Povl Jensen VII, 1926, 33 (istandsæt. af prædikestol). Indberetninger ved Vibeke Michelsen 1968 (inventar) og Hugo Johannsen 1968 (gravminder). — Fyldige *udskrifter* af de gennemgåede arkivalier findes i NM.s 2. afd.

Bygningsbeskrivelse ved Kjeld de Fine Licht 1977, inventar og gravminder ved Vibeke Michelsen 1977. Orgel ved Ole Olesen 1977.

Opmålinger og tegninger. *La Vib.* Plan med varme anlæg 1925 (664/672—1). *NM V.* Th. Walther 1881 (Façader og detaljer). *Kunstakademiets saml. arkitekturtegn.* Olaf Hoeck og Knud Rohbrandt 1941 (plan, snit og opstalter).

Litteratur. August F. Schmidt: Brabrand og Årslev Sognes Historie I—VII, 1937—55. Samme: Brabrand og Årslev Sognes Historie. Brabrand 1962.

¹ Inkorporationsbrevet er ikke bevaret. Århus domkapitels jordebøger I, udg. af Poul Rasmussen 1972, 87. ² Kronens skoder II, 587. ³ *La Vib.* Århus bispeark. Adkomster på kirkernes jura patronatus 1615—1712 (C 3—1152). ⁴ *La Vib.* Frijsenborg godsark. Skøder på Årslev og Tilst kirker 1731—60 (G 341—54). ⁵ *La Vib.* Hasle m.fl. hrd. Skøde- og panteprot. 1817 19, fol. 306 (B 58—SP 6). ⁶ *La Vib.* Hasle m.fl. hrd. Skøde- og panteprot. 1825 28, fol. 501 v og 503- 17 (B 58 SP 10). ⁷ Aug. F. Schmidt 1962, 97. ⁸ *La Vib.* Kirkegsk. for landsogne. Årslev 1865 1928; Synsprotokol 1862 ff. ⁹ Aug. F. Schmidt II, 39; samme 1962, 96—97. ¹⁰ *La Vib.* Sønder Årslev kirkeinsp. ark. Rgsk. 1615—83. ¹¹ *La Vib.* Kirkegsk. for landsogne. Årslev 1865—1928. ¹² RA. Rtk.s rev. regsk. Århus stifts kirkegsk. 1680—94. ¹³ Aug. F. Schmidt II, 39 og 80ff; Synsprot. ¹⁴ Jfr. F. Udall i *ÅrbOldkHist.* 1896, 232. ¹⁵ En overligger med 56 cm bred åbning er indmuret i våbenhusets sydmur. Jfr. F. Udall i *ÅrbOldkHist.* 1894, 303. ¹⁶ Synsprot. ¹⁷ Note 8; Walther i indstilling til kirkeministeriet 1881, *La Vib.* Bygn. insp. Århus. Forsk. kirker 1850—1905 Aa—D (B 239-120). ¹⁸ Frijsenborg godsarkiv. Skifte 1763 (nr. 143). ¹⁹ *La Vib.* Provsteark. Århus købstad og Hasle hrd. 1807—54. Synsprot. for kirker og præstegårde (C 24—5). ²⁰ Aug. F. Schmidt VII, 62. ²¹ Aug. F. Schmidt III, 46. ²² Branden var forårsaget af, at degnen glemte at slukke alterlysene efter et bryllup; jfr. Aug. F. Schmidt II, 36. ²³ Stagerne repareret 1869/70 (note 11). ²⁴ Aug. F. Schmidt II, 36. ²⁵ Samme V, 173. ²⁶ Foden svarer til »Randerstypens«, Mackeprang: Døbefonte p. 223ff. ²⁷ Jfr. Helge Kjellin: Ornerade mässingfat och deras inskrifter, i *Kyrklig Konst i Skåne*, ved Otto Rydbeck och Ewert Wrangel, Lund 1921, p. 220ff. med fig. 11. ²⁸ *La Vib.* Århus bispeark.: Kirkesyn 1700—02 (C3—1166, 75). ²⁹ *La Vib.* Århus bispeark. Synsprotokol for kirker m.m. (C 30 B—3). ³⁰ Indb. af Povl Jensen. ³¹ Aug. F. Schmidt V, 173; på fabrikant P. Mogensens bekostning. ³² Korrespondance 1926 mellem Povl Jensen og NM (NM). ³³ A. C. Zachariasens trykte værk-fortegnelse (i Den danske Orgelregistrants arkiv); jfr. Aug. F. Schmidt II, 38. ³⁴ Nævnt i inventariet for 1912 (note 16). ³⁵ RA. 108 A. Rgsk. ældre end 1559. Nr. 21. Liste over indkrævede klokker 1528/29. ³⁶ Brev af 10. maj 1910 fra klokkestøberen til NM. ³⁷ Tilføjeelse til NM.s eks. af C. Nyrop: Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere, 1882, 166. ³⁸ Vedr. personalia jfr. Aug. F. Schmidt II, 66ff. — A. K. Thoustrup døde 1750. ³⁹ Jfr. Aug. F. Schmidt II, 77ff. ⁴⁰ Samme V, 150f.



N.E. 1967

Fig. 15. Sdr. Årslev. Gravsten nr. 1, o. 1737, over sognepræst Andr. Knudsen Thoustrup med hustru og børn (p. 1560). — Tombstone no. 1, c. 1737, for the minister Andr. Knudsen Thoustrup and family.

SUMMARY

The church in the village of Årslev about ten miles west of Århus consisted originally of the existing chancel and nave and was probably built in the latter half of the 12th century. The walls are built of rough and split granite boulders and the corners of the building are made of ashlar. Both one of the nave's original round-arched windows and the north doorway are preserved, but have been walled up. In the doorway mentioned, the sides of which are of monolithic jambs, there are moulded imposts (p. 1368, fig. 8c). Some time during the Late Middle Ages in the period from the middle of the 15th century and up to the Reformation in 1536 the church was given cross-vaulting of the usual type and extended towards the west. Maybe a tower, since disappeared, belonged to this stage. It was of the type open on the west side and known as a stilted tower. This form is fairly common in the Århus diocese. After the nave was lengthened a porch two stories high was erected in front of the south entrance door. This was also

very characteristic in the diocese. The gable of the building (fig. 4) is related to gables in Århus (p. 295, fig. 146 and p. 1061, fig. 46). The church was restored 1882—83 and given its Neo-Romanesque tower which corresponds to that of the neighbouring church in Brabrand (p. 1521, fig. 3).

Of the church's modest *furniture*, mainly obtained after a restoration of the interior c. 1870, the altar panel (fig. 7) and the pulpit (fig. 8) must be mentioned. They were probably supplied by a local master, Morten Snedker (»joiner«), who is known especially from the nearby Framlev district. The granite baptismal font (fig. 12) is Romanesque and its basin one of the fairly common South German type from c. 1550. A bell (fig. 13) from 1774, now recast, was made by an unknown bell-founder to the order of the patron who owned the manor of Frijsenborg. The tombstone for a minister (fig. 15) from c. 1737 was carved in the sculptural style often used in the surrounding district (p. 1343, no. 7, p. 1420, no. 5).

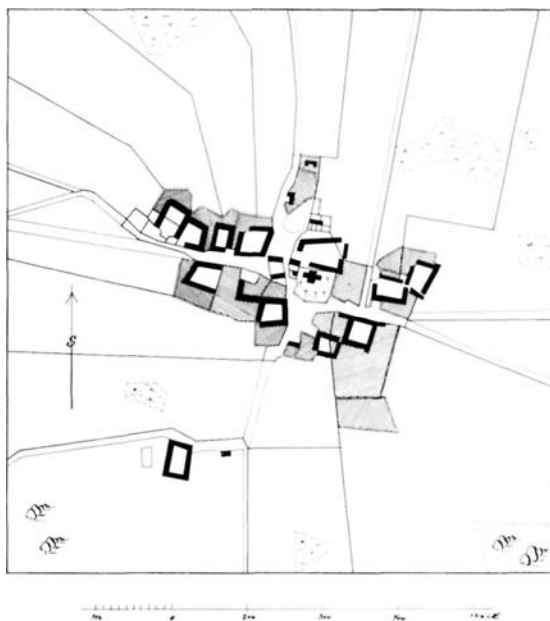


Fig. 16. Sdr. Årslev 1:10000. Målt af Westerholt, kopieret 1811. Nye udstykninger medtaget indtil 18(52). — *Map of the village 1811.*